

הוספה

בי"ה. טז' מ"ח תשט"ז
ברוקלין

שלום וברכה!

... לא טובה השמועה אשר הגיעתני שכנראה עדיין ממשיך בפרעון חובו בקשר עם הדפסת ... , ועד מתי יצמצם פרנסתו בגשמיות ויעכב בהמשכת ברכת השי"ת בזה למטה מעשרה טפחים? וגם על זה קאי פסק רז"ל כל דפשיט מעלי טפי, ויה"ר שאם לעי"ע אין הענין מתקבל אצלו עי"פ טעם ודעת הנה יעשה זה מתוך קבלת עול, והלואי והי' עושה זה בשנה שעברה, וואלט ער פארשפארט אסך עגמ"י ודאגות בהנוגע ל... וכי' וד"ל.

בברכה.

פסק רז"ל כל דפשיט מעלי טפי: ר"ה כו, סע"ב.

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

חיים שאול בן חנה

יצחק שמואל לייב בן חי' לאה

בקשר עם יום הולדת שלהם – כ"ד תמוז

לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

ולשנת הצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם

ברוב טוב גשמי ורוחני ומתוך שמחה וטוב לבב

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוק"לה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ מטות-מסעי, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשל"ג

יוצא-לאור לש"פ מטות-מסעי, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשי"פ

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

דוקא כאשר ההמשכה היא למטה ביותר, אזי יכולים לפעול הענין ד"נקמת ה", היינו, שגם למטה מטה ביותר נמשכת אחדות האמיתית, ופועלת ענין השלום לא רק בפמליא של מעלה אלא גם בפמליא של מטה¹²².

כג. וענין זה צריך לפעול גם בנוגע להנהגת בני למטה: לכל לראש — שצריכים לעמוד בתנועה של אהבת ישראל, כמבואר בדרך מצותיך¹²³, והיינו, שענין האחדות שנמשך מלמעלה למטה פועל שלילת וביטול ("דאָלאַי") כל הענינים של פירוד כו', ואין כאן המקום להאריך בזה, כיון שכבר נתבאר הענין בד"ה החלצו לרבינו הזקן¹²², ובארוכה בד"ה החלצו לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע¹²⁴ עם הערות כ"ק מו"ח אדמו"ר¹²⁵.

וכן בנוגע להתעסקות בהפצת המעיינות חוצה — שמתפשטים ע"י משה רבינו שבדורנו — בכל העולם, עד שהעולם כולו יהי מלא עם המעיינות של תורה החסידות.

ועי"ז פועלים את ענין הגאולה, שאז יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה²³, ובפרט בעמדנו בשבת מברכים חודש מנ"א, שבו נמשכת הברכה באופן של "ישועה ונחמה, ונאמר אמן"¹²⁶, ועד לאופן שלאחרי הגאולה יאמרו "אודך ה' כי אנפת ביי"¹²⁷ (מצד ריבוי הטוב שיומשך אז), ובקרוב ממש.

[בסיום ההתוועדות אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

כיון שמחר יכולים עדיין לאכול בשר ולשתות יין וכו' — הנה בהמשך להתוועדות זו ישתדלו לערוך מחר התוועדות גדולה מתוך "שטורעם". ועי"ז יפעלו פריצת כל הגדרים, ועד "יעלה הפורץ לפנינו"¹²⁸.

ונתן שירי המזונות והיין עבור ההתוועדות, ואמר, שתהי' בשמחה וטוב לבב.

לאחרי תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "ניעט ניעט ניעקאווא".]

(122) ראה לקו"ת פרשתנו (מטות) פה, סע"ד ואילך.
 (123) ראה לקו"ת פרשתנו (מטות) פה, סע"ד ואילך.
 (124) סה"מ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל (כח, א ואילך).
 (125) סה"מ תרנ"ט ס"ע נג [ע' רכה] ואילך.
 (126) שם ע' ריא [רסט] ואילך.
 (127) נוסח ברכת החודש.
 (128) ישעי' יב, א.
 ע"פ מיכה ב, יג. וראה אגדת בראשית ספס"ג. ב"ר פפ"ה, יד ופרש"י שם.

פתח דבר

לקראת ש"פ מטות-מסעי, מבה"ח מנחם-אב הבעל"ט, הננו מוציאים לאור התוועדות ש"פ מטות-מסעי, מבה"ח מנחם-אב ה'תשל"ג, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוצה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

יום שלישי שהוכפל בו כי טוב פ' מסו"מ, ה'תש"פ, שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע, ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2020 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5780 • 2020

Printed in the United States of America

נסדר והוכן לדפוס
 על ידי חיים שאול בן חנה
 בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"
 (718) 604-2610

נדפס באדיבות דפוס
 The PrintHouse
 538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
 (718) 628-6700

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

עד שבאים ל"ירדן ירחו"¹¹⁴, הגילויים דלעתיד לבוא, והנאמר במשיח "והריחו ביראת ה' וגו'"¹¹⁵, שיהי' "מורח ודאין"¹¹⁶, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

* * *

כב. בנוגע לביאור בהערות אאמו"ר על הזהר — ובהקדם המדובר כמ"פ שבגלל הצמצום בנייר ודיו הוכרח אאמו"ר לכתוב בקיצור הכי נמרץ, וסמך שכל השאר יתפסו לבד. ובנוגע לעניינו:

בודאי לא שינה משה רבינו ח"ו מדברי הקב"ה, אלא כן הוא סדר המשכת הענינים בתורה — שתחילה ישנה ההמשכה באופן ד"וידבר ה' אל משה", ששם הרי זה באופן ד"נקום נקמת בני ישראל", ואח"כ כאשר ההמשכה היא באופן ד"וידבר משה אל העם", אזי מגיעים למעלה יותר, שנעשית גם "נקמת הוי'".

והענין בזה:

החילוק בין הציווי למשה והדיבור אל בני"י הוא ע"ד החילוק כפי שהתורה היא באצילות וכפי שהיא בבי"ע (כידוע מ"ש בכתבי האריז"ל¹¹⁷ בענין "על תורתך — באצילות, שלמדתנו — בבריאה", שלכן מתחילה התורה באות ב', כנגד עולם הבריאה).

והסדר בזה, שתחילה ישנו הענין ד"וידבר ה' אל משה" — כפי שמש"ה (ובנ"י) עומד(ים) בעולם האצילות; ולאח"ז ישנו הענין ד"לאמר" — כפי שההמשכה מוכנה לירד לבי"ע; ולאח"ז "וידבר משה אל העם" — כפי שההמשכה יורדת לבי"ע, ושם גופא — למטה ביותר, "אל העם", מלשון עוממות, שהם דברים נפרדים כו"¹¹⁸ [אע"פ שמדובר אודות בני"י כפי שהם בדרגת צדיקים, כהמשך הכתוב¹¹⁹ "החלצו מאתכם אנשים" — "צדיקים", שלכן היתה המלחמה באופן ש"לא נפקד ממנו איש"¹²⁰], ועד כפי שנמשך בעולם כולו.

והחילוק שביניהם — שכאשר ההמשכה היא רק בעולם האצילות, אזי יכולים לפעול רק הענין ד"נקמת בני ישראל", ולא "נקמת ה'"; ורק כאשר ההמשכה היא גם בבי"ע, אזי יכולים לפעול (לא רק הענין ד"נקמת בני ישראל", אלא) גם הענין ד"נקמת ה'".

ויש לבאר זה ע"פ הכלל ש"כל הגבוה יותר יורד למטה יותר"¹²¹, שלכן,

(114) שם, מה.	(118) ראה תניא שעהיחיה"א רפ"ז. ובכ"מ.
(115) ישע"י יא, ג.	(119) מטות שם, ג ובפרש"י.
(116) סנהדרין צג, ב. ועיין לקו"ת שם.	(120) שם, מט.
(117) ראה הערה בסה"מ הי"ט ע' 68.	(121) ראה לקו"ת ראה יט, ג. ובכ"מ.

בס"ד. שיחת ש"פ מטות-מסעי, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשל"ג.

בלתי מוגה

א. בנוגע לשבת מברכים מנחם-אב יש מנהג בכמה קהילות שעושים בו שינויים לגבי שבת מברכים דשאר חדשי השנה¹, בגלל הענינים הבלתי-רצויים שאירעו בהתחלת החודש ("חמשה דברים אירעו את אבותינו . . בתשעה באב כו"²). אבל במנהגי חב"ד לא מצינו מנהג זה, אלא מתנהגים בו כמו בכל שבת מברכים דשאר חדשי השנה, ולא עוד אלא שמוסיפים בשמחה (בכדי לשלול מנהג הנ"ל)³.

וטעם הדבר — לפי ששבת "אין עצב בה"⁴, ולכן, גם אם יום השבת הוא בזמן שבו אירעו ענינים בלתי-רצויים כו', אסור שיהי' בו ענין של עצב כו', ועד שמצינו אפילו בנוגע לשבת חזון, שבתשעת הימים, שרבינו הזקן לא הי' משנה בגדי השבת לגבי שאר שבתות השנה (ולא כפי שנהגו כמה גדולי ישראל לשנות בגדי השבת)⁵, ועאכ"כ בנוגע לשבת מברכים מנ"א שלפני ר"ח, בודאי שאין לעשות בו שינויים משאר שבתות השנה.

ב. ויש להוסיף, שהנהגה זו היא לא רק מצד ענין השבת, אלא גם מצד ענינו של חודש מנ"א:

ובהקדמה — שהתורה היא "תורת אמת", ואמיתית ענין האמת הוא באופן שהאמת היא בכל הפרטים שבו, כמודגש בשם "אמת" (כידוע⁶ ששם הדבר מחי' את הדבר שנקרא בשם זה), כדאיתא בירושלמי⁷ בנוגע לג' האותיות דתיבת אמת: "אל"ף רישי' דאלפא ביתא, מ"ם באמצעיתה (כאשר מונים גם את האותיות הסופיות מנצפ"ך)⁸, תי"ו בסופה, לומר כו", שזה מורה שבכל מקום שנמצא הרי הוא באותו אופן, והיינו, שבכל הפרטים שבו חדורה האמת.

ולכן, בהכרח לומר, ששלילת ענין העצבות ע"י ההוספה בשמחה בשבת מברכים מנ"א היא בכל הפרטים שביום הש"ק זה, והיינו, לא רק

(1) ראה נטעי גבריאל (להר"ג צינער) הל' בין המצרים פכ"ה סי"א-ב. וש"נ.	בתוד"ה מ"ד — מו"ק כג, ב.
(2) תענית כו, סע"א (במשנה).	(5) ראה ספר המנהגים חב"ד ע' 46 הערה 10. וש"נ. וראה תו"מ חמ"ד ע' 172.
(3) ראה גם שיחת ש"פ מטות, מבה"ח מנ"א תשי"ד ס"ז (תו"מ חי"ב ע' 144 ואילך).	(6) ראה תניא שעהיחיה"א פ"א.
(4) ראה ירושלמי ברכות פ"ב סה"ז. הובא וש"נ.	(7) סנהדרין פ"א ה"א. וראה דבר" פ"א, יו"ד.
	(8) חי' הרש"ש לדבר"ר שם.

מצד ענין השבת שבו, ש"מעלים" על ענינו של חודש מנ"א, אלא גם מצד ענינו של חודש מנ"א שבו.

ג. וענין זה מתאים עם המנהג בכל תפוצות ישראל שקורין את חודש אב בשם "מנחם אב" (ומקדימים הענין ד"מנחם" לפני "אב")⁹: השם "מנחם" — לא מצינו בשאר החדשים, אפילו לא בחודש ניסן, ששמו מורה על ענין הנס (ולכן היתה יצי"מ בחודש ששמו — שמורה על תוכנו — ניסן), כי אם בחודש אב דוקא.

והרי הענין ד"מנחם" מורה על עילוי גדול יותר מענין ה"נס" (ענינו של חודש ניסן) — כי, ענין הנס¹⁰ שולל ומבטל ("ברעכט") הנהגת הטבע, והיינו, שלא ניכר בזה העילוי שאלקות (שלמעלה מהטבע) נמשך בטבע; ואילו הענין ד"מנחם" הוא, שאפילו במקום שבו אירע ענין הפכי, ממשיכים את ענין הנחמה, שזהו עילוי נעלה ביותר — כפי שאלקות שלמעלה מהטבע נמשך בעניני הטבע.

וענין זה מביא לדרגא נעלית יותר בעבודה — שהרי ענין הנחמה הוא כלשון הכתוב¹¹ "וינחם ה'", היינו, שמתחרט ממה שעשה קודם, ועכשיו יעשה באופן טוב יותר, והו"ע התשובה, שלאחרי החטא מתחילה עבודה חדשה באופן של הוספה לגבי המעמד ומצב שלפני החטא.

וכן הוא בחודש מנ"א, שדוקא לאחרי הענינים הבלתי-רצויים כו' באים לעילוי גדול יותר:

איתא במשנה¹² "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב". ולכאורה אינו מובן: מהו היו"ט המיוחד שבט"ו באב? ! — ישנו אמנם העילוי דחמשה עשר בחודש שבו "קיימא סיהרא באשלמותא"¹³, אבל עילוי זה ישנו גם בכל החדשים, ועאכו"כ בט"ו בניסן, יום ראשון של חג הפסח, וט"ו בתשרי, יום ראשון של חג הסוכות, וא"כ, מהי המעלה המיוחדת של ט"ו באב? !

אך הענין הוא¹⁴ — שדוקא בגלל הענינים הבלתי-רצויים שאירעו בתשעה באב, נעשה הענין ד"קיימא סיהרא באשלמותא" כחמשה עשר

(9) ראה גם שיחת ש"פ מטו"מ, מבה"ח רמג, סע"א. ח"ב פה, א. רטו, א. ח"ג מ, ב. מו, א. וראה גם שמור"ר פט"ו, כו.
(10) ראה פס"ז בא יב, ב.
(11) בראשית ו, ו.
(12) תענית כו, ריש ע"ב.
(13) ראה זהר ח"א קנ, רע"א. רכה, סע"ב.
(14) ראה תו"מ סה"מ אב ע' קסז ואילך. וש"נ.

כא. האמור לעיל — הוא בנוגע לעבודה עם הזולת, אבל נצטווה כאו"א "ומבשרך לא תתעלם" — גם בקשר עם ציווי הקודמו: "כי תראה ערום (בתורה ומצות) וכיסיתו"¹⁰⁶ — (נוסף על הנ"ל לימוד עצמו) — דבר נכון וטוב הוא, שבכל מקום שם יש "כולל" (לאו דוקא כולל השייך לחב"ד, אלא כל מקום בעולם שיש שם "כולל"), יוציאו לאור קובץ חדושי תורה — בנגלה ובחסידות, ובהקדם הכי אפשרי, בכדי שיוכלו מיד ללמוד בהם. ונעשה עי"ז ת"ת דרבים.

ועד"ז בנוגע לשיבות — שהאברכים דכתות הגבוהות, בודאי שייכים להוציא לאור קובצי חדושי תורה, ואפילו כתות הקטנות, ביכלתם עכ"פ להקשות ולשאול בפלפולא דאורייתא, ולהוציא לאור ענינים אלה. ואף תלמידים הקטנים ביותר, הרי כיון ששנה הבאה היא שנת "הקהל", בו כתוב⁹⁷ "הקהל את העם האנשים והנשים והטף גו'" — עליהם לדרוש ממוריהם (ובלשון חז"ל¹⁰⁷: הטף — שכר למביאייהם) שיוסיפו בשעורים הנלמדים אתם, וכן שיוסיפו בענינים אותם יוכלו ללמוד (אחר השיעור) בעצמם.

ודבר נכון וטוב הוא שהקובצים יצאו לאור קודם ר"ח אלול (ועכ"פ — לאמצע חודש אלול), בכדי לסיים בזה שנת השמיטה (וכמבואר בספרים¹⁰⁸ שאחד מטעמי השמיטה הוא בכדי שבנ"י יוכלו להוסיף בלימוד התורה מתוך מנוחה), אבל באופן ש(ע"י הזריזות בהנ"ל) לא לפגוע בשלימות הדבר.

וע"י כל זה נזכה לאופן לימוד התורה דימות המשיח, ויקויים היעוד¹⁰⁹ "ולא ילמדו עוד איש את רעהו גו' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם", ועד לקיום היעוד¹¹⁰ "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

ויקויים הכתוב בפרשתנו¹¹¹: "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים"¹¹², וע"פ הדיוק בלקו"ת¹¹³ במ"ש מסעי לשון רבים, שבכל מסע ומסע היתה יציאה מארץ מצרים, ועד"ז בגלות האחרונה — שהוקשה לגלות מצרים,

(106) ישע"י נח, ז. תדבאר פכ"ז.
(107) חגיגה ג, א. הובא בפרש"י עה"פ.
(108) ספורנו בהר כה, ד. ועוד.
(109) ירמ"י לא, לג.
(110) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם בסיום וחותם ספרו "משנה תורה" והל' מלכים.
(111) ר"פ מסעי.
(112) ומזה באים ל"אלה הדברים אשר דבר משה וגו'" (ר"פ דברים), שזוהי הקריאה ד"שבת חזון", שאז מראה הקב"ה לכל אחד מישראל את ביהמ"ק השלישי (ראה תו"מ חס"א ע' 121. וש"נ) ש"בנוי ומשוכלל .. (ב)שמים" (רש"י ותוס' — סוכה מא, סע"א) — מהנחה בלתי מוגה.
(113) ריש פרשתנו (פח, ג).

בענין החינוך, ובמיוחד של תינוקות (ילדים וילדות) שלא הגיעו עדיין לגיל מצוות, שבהם המעלה ד"הבל שאין בו חטא"⁹⁸ — לחנכם בחינוך כשר ובחינוך על טהרת הקודש. וידועה תקנת יהושע בן גמלא — "שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה וכל עיר ועיר", ואמרו על זה שעי"ז "זכור לטוב", ושאלמלא תקנה זו "נשתכחה תורה מישראל"⁹⁹. ויש להשתדל להביא ולהכניס לחינוך זה ילדים וילדות בריבוי הכי גדול. — בשכונה שניתן לפעולה ולהכניס מאה ואחד ילדים אין להסתפק, ח"ו, במאה.

ועל של פועל באתי: אלו שכבר עסקו בזה — בודאי ימשיכו, אלא — ביתר שאת ויתר עוז, ואלה — שמאיזו סיבה שתהי' — עדיין לא עסקו בזה, צריכים להתחיל בזה במרץ עכשיו — בעצמם (בגופם ובנשמתם), וגם לפעול על אחרים להשתתף בזה ולעשות בזה, ולשתף ולהכניס יותר ויותר ילדים וילדות, יותר בכמות ויותר באיכות¹⁰⁰.

וכל המקדים הרי זה משובח. ואין לדחות לאחר זמן, אפילו לא לרגע אחד. ולהעיר, אשר אף שרגע אחד הוא — הרי פעולה האמורה היא דבר שבקדושה, ונעשה ענין נצחי, כמבואר בתניא¹⁰¹: "ויחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד".

וכל זה יהי' מתוך שמחה וטוב לבב,

ויהי' שיקום בכל העוסקים: "מי שיש לו מנה רוצה מאתים כו' רוצה ד' מאות"¹⁰², כיון שהמאתים כבר ישנם, ומוסיף ורוצה ומוסיף ועושה, והולך מחיל אל חיל.

ואין לדאוג מאין יהי' הממון להוצאות הקשורות בכהנ"ל — מאחר ובודאי יובטח ע"י נדיבי לב, ושיתנדבו בשמחה, ושמחה פורץ גדר¹⁰³.

כי כיון שהחינוך דבניו של מקום הוא ענין שהקב"ה ציווה עליו, הרי "לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבאות"¹⁰⁴, ובודאי לא יחסר כסף, ויכולים לקבץ ולהכניס ילדים וילדות בלי הגבלה כלל. וידוע מחז"ל¹⁰⁵: קצובים — חוץ מהוצאת בניו לת"ת.

98) שבת קיט, ב. זהר ח"ב רנה, ב. וראה
הלי ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ג.
99) ב"ב כא, א. וראה הלי ת"ת שם.
100) ובזה גופא — הנה בנוגע לאיכות הרי
קשה להבחין כו', "כי האדם יראה לעינים וגו'"
(שמואל-א טז, ז), אבל בנוגע לכמות, הרי זה
דבר הנראה לעינים כו' (מהנחה בלתי מוגה).
101) פכ"ה.
102) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד.
רמב"ן ובחיי ס"פ חיי שרה. ועוד.
103) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.
ועוד.
104) חגי ב, ה. וראה קידושין בסופה.
105) ביצה טז, רע"א. וראה הלי ת"ת שם
ה"ז.

כאב בעילוי גדול ביותר, "כיתרון האור מן החושך"¹⁵, עד כדי כך ש"לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב".

ומכל זה מובן, שענין השמחה שצ"ל בהוספה בשבת מברכים מנ"א הוא לא רק מצד ענין השבת, אלא גם מצד ענינו של חודש מנ"א.

ד. ובזה גופא — יכול להיות העילוי של חודש מנ"א באופן נעלה יותר:

ובהקדים — שבענין הרפואה מצינו ב' אופנים: (א) שלאחרי שישנו מצב של חולי, נותנים רפואה כדי שיבריא, ואז נעשה עילוי גדול יותר, כמאמר הרופאים שלאחרי שאדם מתרפא מחולי אזי נעשה גופו מוגן מהחולי יותר מכמו שהי' לפני"ז, (ב) שלא ממתנינים עד שיחלה ואז ירפאוהו, אלא באופן של הקדמת רפואה למכה, והיינו, שהעילוי של הרפואה שבא בדרך כלל לאחרי המכה, נותנו הקב"ה גם ללא המכה, כך, שהרפואה שוללת את החולי מלכתחילה, כמ"ש¹⁶ "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך (מלכתחילה) כי אני ה' רופאך".

וכשם שהדברים אמורים בנוגע להקב"ה, "אני ה' רופאך", כן הוא גם בנוגע לכל אחד מישראל — להיותו "חלק אלקה ממעל ממש"¹⁷, וידועה תורת הבעש"ט¹⁸ שהעצם כשאתה תופס בחלקו אתה תופס בכולו, ולכן יש אצלו ענין הנצחיות, כמארז"ל¹⁹ "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר²⁰ ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר" — שבכחו לפעול העילוי דהקדמת רפואה למכה, ולהמשיך את העילוי שיש ברפואה שלאחרי המכה, ללא מכה.

וכפי שמצינו בנוגע לעבודת התשובה, כמארז"ל²¹ "אדם עבר עבירה כו' מה יעשה ויחי", אם הי' רגיל לקרות דף אחד, יקרא ב' דפים, לשנות פרק אחד, ישנה ב' פרקים וכו'", כפלים מכמו שהי' לפני"ז — שבשביל עילוי זה אין צורך לעבור עבירה ח"ו בפועל, אלא יכולים מלכתחילה להוסיף כפלים בלימוד התורה, כך, שענין התשובה הוא ע"ד ש"קוב"ה אתה לאתבא צדיקייא בתיובתא"²².

ועד"ז בנוגע למעלת חודש מנחם-אב — שעכשיו אין צורך לעבור את כל הענינים הבלתי רצויים של היפך הבנין כו', אלא מיד בשבת

15) קהלת ב, יג.
16) בשלח טו, כו.
17) תניא רפ"ב.
18) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ז. וש"נ.
19) סנהדרין ר"פ חלק.
20) ישעי' ס, כא.
21) תדב"א — הובא בתניא אגה"ת ספ"ט.
וראה ויק"ר רפכ"ה.
22) ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

מברכים יכולים לבוא כבר לענין היותר נעלה דמנחם-אב, באופן ש"כל המחלה גו' לא אשים עליך כי אני ה' רופאך".

וכן תהי' לנו בתוככי כלל ישראל בנוגע לפועל בשנה זו — שיהפכו ימים אלו לששון ולשמחה²³, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

ה. דובר כמ"פ שיש ענינים שהם בשנה בכל שנה ושנה, ויש ענינים שבהם יש חידוש ושינוי משנה לשנה. והחידוש המיוחד בקביעות שנה זו בנוגע לשבת מברכים מנ"א²⁴ הוא — שקריאת התורה היא בפרשיות מטות-מסעי.

אבל עיקר החידוש הוא בנוגע לפ' מטות, כי, פ' מסעי קורין בכל שנה בחודש מנ"א עצמו (שבו נרגש כבר ענין הגלות כו'), ולכל היותר בשבת מברכים מנ"א (שיש לו שייכות עם ענין הגלות, אלא שזהו באופן ששבת אין עצב בה), ואילו החידוש בקביעות שנה זו הוא שבשבת מברכים מנ"א קורין גם פ' מטות.

ובהקדים — שענין קרה"ת בשבת הוא גילוי דבר ה' שמתגלה עתה, ולהיותו דבר ה', הרי הוא פועל פעולתו תמיד, מבלי הבט על מעמדו ומצבו של היהודי שקורא בתורה, אפילו יחיד, פשוט שבפשוטים, שלומד כמה תיבות (ואפילו אות אחת) בתורה, ועאכו"כ בקריאת התורה ברבים (שבה חוזרים ומברכים ברכת התורה לפני' ולאחרי', נוסף על הברכה בהתחלת היום, בברכות השחר), ופרשה שלימה — שבע עליות ומפטייר. וכיון שכן, הרי בודאי שיכולים וצריכים ללמוד הוראה מהפרשה שקורין בתורה.

ו. והנה, בכל פרשה יש כמה ענינים,

— במכ"ש ממה שמצינו שרבי עקיבא הי' דורש תילין תילין של הלכות אפילו על קוץ אחד בתורה²⁵ [ומזה מוכח שביכלתו של כל אחד מישראל לעשות כן, ורק מצד קוצר המשיג אין זה בא בפועל], ועאכו"כ בנוגע לפרשה שלימה בתורה —

אבל לכל לראש יש ללמוד הוראה משם הפרשה — שנקראת (לא ע"ש התיבה הקודמת: "ראשי", ואפילו לא "ראשי המטות", כי אם) "מטות", כי, השם מורה על תוכן הדבר שנקרא בשם זה, וכיון שכל הפרשה נקראת בשם "מטות", היינו, שעל כל ענין שבפרשה אומרים

(23) ראה ירמ' לא, יב. זכרי' ח, יט. רמב"ם הקביעות של עניני החודש — תשעה באב, הלי' תעניות בסופן. שבת נחמו וחמשה עשר באב.

(24) מלבר הקביעות דר"ח, שבה תלוי' (25) ראה מנחות כט, ב.

לעסוק בעניני תומ"צ ה"ה ישן... "רובץ תחת משאו", ואינו רוצה לעסוק בזה, ואעפ"כ, צ"ל העבודה באופן ד"עזוב תעזוב עמו", לברר ולזכך את הגוף כו'.

ועפ"ז מובן הטעם שענין הפרת נדרים הוא דוקא ע"י חכם, "ראשי המטות" — שזוהי הנתינת כח למלא את הכוונה של בירור וזיכוך הענינים הגשמיים⁸⁶.

יח. דובר אודות "מיהו יהודי".

* * *

יט. היות⁸⁷ ונמצאים אנו בשבת מברכים החודש מנחם אב, הרי עתה הזמן לדבר ולעורר ע"ד הענינים השייכים לחודש זה. ואפילו אלה שכבר עושים בזה ובזריות הדרושה — הרי אמרו חז"ל דמזרזים למזרזים (ואפילו ליהושע בן נון)⁸⁸:

בפסוק⁸⁹ "ציון כמשפט תפדה ושבי' בצדקה" — הסיוס והחותם⁹⁰ דהפטרה האחרונה שבשבתות דבין המצרים — מבאר אדמו"ר הזקן⁹¹ שמשפט הוא ענין התורה (כתרגומו ע"פ⁹² "כמשפט הראשון" — כהלכתא קדמייתא), וצדקה היא כללות כל המצוות⁹³.

וכיון שכל הענינים תלויים במעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות⁹⁴ — צריך להוסיף בחודש מנחם-אב בשני ענינים הנ"ל: בלימוד התורה ובקיום המצוות בהידור (כמדובר כמ"פ בשנים האחרונות⁹⁵).

כ. והוספה והדגשה מיוחדת בשנה זו,

— שהיא שנה השביעית, "שבת להוי"ו"⁹⁶, והקדמה ל"מקץ⁹⁷ שבע שנים גו' הקהל את העם האנשים והנשים והטף גו' ובניהם אשר לא ידעו גו'" —

(86) ראה גם שיחת ש"פ מטו"מ, מבה"ח מנ"א תשכ"ט ס"ח (תו"מ חנ"ז ע' 137). וש"נ. (87) מכאן עד סוסכ"א — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"ג ע' 271 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה. (88) ספרי ר"פ נשא. (89) ישע"י א, כז. (90) ו"הכל הולך אחר החיתום" (ברכות יב, א). (91) בד"ה זה. נדפס בלקו"ת דברים א, סע"ב ואילך. וראה אוה"ת שם. (92) וישב מ, יג. (93) ירושלמי פאה פ"א ה"א — וראה תניא פל"ז (מת, ב). וראה גם לקו"ת שם, ד (בענין "ושבי' בצדקה"): "כללות המצות שנקראו צדקה". (94) תניא רפ"ז. (95) ראה שיחת ש"פ דברים, שבת חזון, וא"ו מנ"א תשל" סט"ו ואילך (תו"מ חס"א ס"ע 131 ואילך). ש"פ פינחס, מבה"ח מנ"א תשל"א סט"ז ואילך (תו"מ חס"ה ע' 45 ואילך). (96) בהר כה, ב"ד. (97) וילך לא, יו"ד-יג. וראה רמב"ן ואוה"ח שם.

טז. בנוגע ללשון הכתוב בסוף פרשת נדרים "אלה החוקים וגו'": רש"י פירש כבר בהתחלת הפרשה מ"ש "וידבר משה אל ראשי המטות": "למד שהפרת נדרים ביחיד מומחה, ואם אין יחיד מומחה מפר בשלשה הדייטות", ומזה מובן, שלשיטת רש"י, ענינם של ראשי המטות בשייכות לנדרים הוא לצורך הפרת נדרים, ולא כדי לסייע לעשות נדר (להביע לו יישר כח, ולומר שממנו יראו וכן יעשו)⁷⁷.

ולכאורה הרי זה היפך השכל לגמרי:

ענינו של נדר "לאסור אסר על נפשו" הוא — שיהודי מקבל על עצמו להוסיף בהתקשרותו עם הקב"ה ע"י קיום הציווי "קדושים תהיו וגו'"⁷⁸ והתקדשתם וגו'"⁷⁹, "קדש עצמך במותר לך"⁸⁰, והיינו, למעט בהתעסקות בענינים גשמיים כו'.

ועפ"ז אינו מובן מהו הטעם שענינו של החכם הוא להפר את הנדר — דלכאורה איפכא מסתברא: על ראשי המטות (חכם) לחזק החלטות ולעודדם ביראת שמים ותומ"צ וכו', וכאן — הפכו: הוא מקדש עצמו, וראשי המטות מתירים לו?!

וכיון שעיקר ענינה של פרשה זו — שראשי המטות הם אלו שמפירים את הנדרים — הו"ע שאינו מובן כלל ע"פ שכל, לכן נאמר בסיום הפרשה: "אלה החוקים וגו'".

יז. ויש להוסיף ולבאר הענין שדוקא חכם מתיר את הנדר⁸¹:

תכלית הכוונה היא — לא לפרוש מענינים גשמיים, אלא דוקא להתעסק עמהם, כדי לבררם ולזככם, ע"י שמנצלים אותם ע"פ תורה.

וזהו גם מה שמצינו שמיד לאחר שרבינו הזקן מאריך באגה"ת בגודל מעלת ענין התעניות והסיגופים כו', ע"פ מ"ש בספרי המוסר ובראשם ספר הרוקח וס' חסידים⁸² — ה"ה שולל זאת בנוגע ל"דורותינו אלה", ומסיק ש"לכן נהגו עכשיו כל החרדים לדבר ה' להרבות מאד מאד בצדקה"⁸³.

וטעם הדבר, כיון שתכלית הכוונה דוקא לעסוק בביור וזיכוך הענינים הגשמיים, וכידוע תורת הבעש"ט⁸⁴ על הפסוק⁸⁵ "כי תראה חמור שונאך וגו'", שחומר הגוף — "חמור" — הוא "שונאך", ובשעה שצריך

77 ראה גם לקו"ש שבערה 57.

78 קדושים יט, ב.

79 שמיני יא, מד. קדושים כ, ז.

80 יבמות כ, א. ספרי פ' ראה יד, כא. (נעתק ב"היום יום" כח שבט).

81 ראה תניא פ"ל (לט, א).

82 ראה גם לקו"ש הנ"ל בסופו.

83 ספ"א.

84 ראה כש"ט בהוספות סכ"א. וש"י

85 (נעתק ב"היום יום" כח שבט).

86 משפטים כג, ה.

שענין זה הוא בפרשת מטות, הרי מובן, שנוסף על הענין הפרטי שבו, יש לו שייכות לענין ד"מטות", שזהו שם הפרשה.

ובנוגע ללימוד משם הפרשה גופא, שיכול להיות בששים ריבוא אופנים בכל אחד מד' חלקי התורה פשוט רמז דרוש וסוד (כידוע מדברי האריז"ל²⁶ שכיון שכל אחד מששים ריבוא בניי שייך לכל ד' חלקי התורה, הרי מובן, שיכול להיות בכל אחד מהם ששים ריבוא אופנים) — יש לבאר לכל לראש את ההוראה באופן המובן לכל אחד מישראל שיש לו שייכות לקריאת התורה, כולל גם מי שלא ידע מאי קאמר, שגם הוא עולה לתורה ומברך ברכת התורה²⁷.

ז. "מטות" — בפשטות — קאי על השבטים.

אך צריך להבין: מדוע נקראים כאן (ועד"ז במקומות נוספים) בשם "מטות", ולא כפי שנקראים בכ"מ בשם "שבטים", "שבטי ישראל"²⁸, "שבטי י"ה"²⁹, וכיו"ב?

ויובן בהקדם החילוק בין "שבט" ל"מטה"³⁰ — ש"שבט" הוא ענף של אילן שמחובר לשרשו באילן, או שנחתך מהאילן זה עתה, כך, שיש בו עדיין החיות שבאילן, ולכן הוא עדיין רך ואפשר לכוּפּפו; ואילו "מטה" הוא לאחר משך זמן שנפסקה יניקתו מהאילן, ונתייבש ונעשה חזק וקשה.

ובנוגע לחזק וקושי של "מטה" — יש ב' קצוות: מחד גיסא, מצינו שענין ההכאה הוא במטה*, כמארז"ל³³ "במה מייסרים את הכסיל — במטה, שנאמר³⁴ ושבט לגו כסילים"; ולאידך גיסא, המטה מסייע למי שקשה לו לילך ברגליו, שיוכל להשען על המטה ועי"ז יוכל לילך, ועד להליכה מחיל אל חיל.

ח. וענין זה שייך במיוחד לשבת מברכים חודש מנ"א, שבקביעות שנה זו קורין בו (גם) פ' מטות:

* אף שמצינו בכ"מ הכאה בשבט³¹, ויתירה מזה, מצינו הכאה גם בדברים³².

26 שער הגלגולים הקדמה יז. וכ"כ בש' רוח"ק בענין היחודים על קברי צדיקים הקדמה ג' (קח, ב). לקוטי מהרח"ו שבסוף שער מאמרי רו"ל להאריז"ל.

27 ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב הי"ב. וש"נ.

28 ויחי מט, טז"כח. ועוד.

29 תהלים קכב, ד.

30 בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"י"ח ע' 382 (גם משיחה זו), ובהנסמן שם.

31 משפטים כא, כ. משלי יג, כד. כג, יג"ד.

32 ירמי' ח, יח. וראה תו"ש עה"פ (שמות ב, יב (אות קב). וש"נ) "ויך את המצרי".

33 שמור" פ"ט, ח.

34 משלי כו, ג.

בנוגע לחדש אב — רואה יהודי שני הפכים:

מחד גיסא — מודגש בחדש אב שמלבד זאת ש"אתם המעט מכל העמים"³⁵, נמצאים בני"י במעמד ומצב ש"גלינו מארצנו"³⁶,

ונוסף על הגלות בגשמיות, הרי זה גם מעמד ומצב של ניתוק מהמקור כו' (בדוגמת ה"מטה" שניתק ממקורו באילן), כיון שכללות ענין הגלות הוא כמשל המלך ששולח את בנו לגלות³⁷, והיינו, שאע"פ שבן המלך הוא בתכלית הקירוב אל המלך יותר אפילו משר הכי נכבד, מ"מ רצון המלך הוא לשלחו לגלות, ודוגמתו למעלה (שהרי "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקייעא"³⁸), שאע"פ שבני"י הם בתכלית הקירוב להקב"ה (אפילו בשעת החטא כו'³⁹) יותר ממלאכים הכי עליונים⁴⁰, מ"מ רצה הקב"ה לשלוח אותם לגלות,

[והיינו, שענין הגלות אינו מצד שליטת הגוי ח"ו, שהרי ליהודי אין מה להתפעל מגוי כו', אלא רק בגלל שכן הוא רצונו של הקב"ה. וענין זה נוגע גם לגאולה, שלא תועיל שום השתדלות בדרך הטבע להוציא את בני"י מהגלות (ואדרבה: יש אזהרה "שלא יעלו ישראל בחומה כו'"⁴¹), אלא הגאולה תהי' באופן שלמעלה מהטבע — ע"י הקב"ה בעצמו; בני"י יכולים רק להתפלל להקב"ה שיחליט לקיים כבר את היעוד⁴² "קץ שם לחושך", ולשוב בתשובה, שאז "מיד הן נגאלין"⁴³].

ולאידך גיסא — דוקא חודש אב נקרא בשם "מנחם", ובאופן שמקדימים "מנחם" ל"אב", היינו, שכל המציאות של חודש אב (שמורה על הגלות כו') היא ענין הנחמה (גאולה).

וב' קצוות אלו מודגשים גם בשבת מברכים מנ"א — כי, כל הענין של שבת מברכים קשור עם ענין הגלות, שכיון שבזמן הגלות לא יכולים לקדש את החודש ע"פ הראי', כפי שהי' בזמן שביהמ"ק קיים, לכן מברכים את החודש בשבת שלפני ר"ח, זכר לקידוש החודש בזמן שביהמ"ק הי' קיים⁴⁴; ואעפ"כ, הרי זה שבת מברכים חודש מנחם-אב, שבו מודגש ענין הנחמה, שזהו מעמד ומצב שלמעלה מגלות כו'.

(31) שמו"ר פ"ט, ח.
 (32) משלי כו', ג.
 (33) ואתחנן ז, ז.
 (34) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.
 (35) ראה ברכות ג, סע"א תדבאר פי"ד.
 (36) מאמרי אדה"ז כתובים ח"ב (שה"ש) ע' סד.
 (37) ועוד.
 (38) ברכות נח, א.
 (39) ראה גם תו"מ חנ"ח ע' 221. וש"נ.
 (40) ראה גם תו"מ חנ"ח ע' 221. וש"נ.
 (41) ראה גם תו"מ חנ"ח ע' 221. וש"נ.
 (42) ראה גם תו"מ חנ"ח ע' 221. וש"נ.
 (43) ראה גם תו"מ חנ"ח ע' 221. וש"נ.
 (44) ראה גם תו"מ חנ"ח ע' 221. וש"נ.

ותיכש ידו וגו', ועל דפלה לע"ז לא כתיב, אלא על דאשיט ידי' לעדו נביאה .. קוב"ה בעי ביקרא דילן כו'".

ויש להוסיף ולהביא דוגמא גם בנוגע להנהגת משה (שכך צריכה להיות גם הנהגת בני"י) ש"מדקדק על כבודו של הקב"ה יותר מכבודן של ישראל" — ממה שמצינו בתורת המגיד⁷² על מאמר המשנה⁷³ "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש", שהתפלה צ"ל על כובד ראש של השכינה (שנשבר ונדכה מזה שהשכינה שבראשו⁷⁴ אינה בגילוי כו'), היינו, שהחסרון דלמעלה כביכול נוגע לו יותר מאשר החסרון שלו.

כלומר: בקשתו בתפלה על בני חיי ומזוני רויחי, דירה נאה, פרנסה טובה ונחת אמיתי מבניו ובנותיו, היא, לא בגלל שאיכפת לו שחסר לו בזה, אלא בגלל שהחסרון בזה מפריע לו להתמסר יותר לעבודת ה'. ולהעיר, שהסיבה לכך שהחסרון בענינים אלו מפריע לו לעבודת ה', היא, בגלל שחסר אצלו בענין ד"אתה חונן לאדם דעת", כי, אילו הי' לו דעת כדבעי, לא היו ענינים אלו תופסים מקום אצלו שיפריעו בעבודתו, ורק בגלל שחסר אצלו בענין הדעת, חושב שחסר לו בענינים שנימנו לאחרי ברכת חונן הדעת, כמו ברכת השנים (שהיא ברכה כללית) וכיו"ב.

ובכל אופן, רואים מכאן שיהודי צריך לדקדק על הצורך שלמעלה יותר מאשר צורך עצמו. ודוגמתו בנדו"ד, שמשה אמר "נקמת ה'", לפי ש"מדקדק על כבודו של הקב"ה יותר מכבודן של ישראל".

טו. אך עדיין צריך להבין:

איך יתכן שמשה — ש"שכינה מדברת מתוך גרונו"⁷⁵ — שינה מדברי הקב"ה שאמר לו "נקום נקמת בני ישראל"?

וגם אם רצה לדקדק על כבודו של הקב"ה — הי' צריך לומר תחילה "נקום נקמת בני ישראל", ואח"כ להוסיף גם בנוגע לכבודו של הקב"ה — "נקמת ה'?"

וכמו בתפלה, שגם כאשר הכוונה היא בנוגע לכובד ראש דלמעלה, הרי לכל לראש ישנו ענין התפלה כפשוטו, בנוגע לצרכי האדם⁷⁶, ולאח"ז ניתוסף גם הכוונה בנוגע לכובד ראש דלמעלה.

וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

(71) מלכים"א יג, ד.
 (72) אור"ת ר"פ ויגש. וראה גם לקו"ש בתניא פל"ה.
 (73) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087.
 (74) ראה זח"ג קפז, א. — הובא ונתבאר
 (75) חכ"ג ע' 217. וש"נ.
 (76) ראה רמב"ם הל' תפלה בתחלתן.
 (77) מלכים"א יג, ד.
 (78) אור"ת ר"פ ויגש. וראה גם לקו"ש בתניא פל"ה.
 (79) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087.
 (80) חכ"ג ע' 217. וש"נ.
 (81) ראה רמב"ם הל' תפלה בתחלתן.
 (82) מלכים"א יג, ד.
 (83) אור"ת ר"פ ויגש. וראה גם לקו"ש בתניא פל"ה.
 (84) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087.
 (85) חכ"ג ע' 217. וש"נ.
 (86) ראה רמב"ם הל' תפלה בתחלתן.
 (87) מלכים"א יג, ד.
 (88) אור"ת ר"פ ויגש. וראה גם לקו"ש בתניא פל"ה.
 (89) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087.
 (90) חכ"ג ע' 217. וש"נ.
 (91) ראה רמב"ם הל' תפלה בתחלתן.
 (92) מלכים"א יג, ד.
 (93) אור"ת ר"פ ויגש. וראה גם לקו"ש בתניא פל"ה.
 (94) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087.
 (95) חכ"ג ע' 217. וש"נ.
 (96) ראה רמב"ם הל' תפלה בתחלתן.
 (97) מלכים"א יג, ד.
 (98) אור"ת ר"פ ויגש. וראה גם לקו"ש בתניא פל"ה.
 (99) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087.
 (100) חכ"ג ע' 217. וש"נ.
 (101) ראה רמב"ם הל' תפלה בתחלתן.

שבסוף ספר ויקרא, שכולל את כל המצוות שבספר ויקרא, שביניהם יש גם חוקים, ואעפ"כ נקראים בשם כללי: מצוות.

ועד"ז י"ל בנוגע לפסוק "אלה החוקים גו'" שבסוף פרשת נדרים, שכיון שנאמר רק הלשון "חוקים", אין הכוונה שענינים אלו שייכים לסוג של חוקים דוקא, אלא זהו שם כללי לכל סוגי המצוות.

אבל באמת אי אפשר לתרוץ כן, כי בהתחלת הפרשה נאמר "זה הדבר אשר צוה ה'", ועפ"ז הי' הכתוב צריך לומר בסיום הפרשה "אלה הדברים", וכיון שהכתוב משנה ומדייק "אלה החוקים גו'", עכצ"ל, שהכוונה היא ל"חוקים" דוקא, שאינם ע"פ שכל.

ועפ"ז נשאר השאלה היכן מצינו בנדרים ענין של חוקים?!

וכיון שרש"י אינו מתעכב על זה, עכצ"ל, שרש"י כבר הבהיר זאת באיזהו מקומן, או שאין צורך לבאר כיון שמוכן מעצמו. וכפי שיתבאר לקמן.

יד. בנוגע להערות אאמו"ר — הנה על הזהר דפרשת השבוע אין הערות, אבל בהערות על הזהר דפ' שלח⁶⁷ מובא ענין השייך לפ' מטות, ש"במלחמת מדין, הקב"ה אמר נקום נקמת בני ישראל⁶⁸, ומשה אמר נקמת הוי"ו⁶⁹.

ובהקדים — שענין זה דורש ביאור גם ע"פ פשוטו של מקרא, ולכן מפרש רש"י⁷⁰ "לפי שעמדו כנגד ישראל נחשבו הם כאילו עמדו כנגד הקב"ה".

ולהעיר, שרש"י לא מפרש כפירוש התרגום ש"נקמת ה'" היינו "עמא דה'", דכיון שתחילה נאמר "נקמת בני ישראל", הנה אם גם כאן היא אותה כוונה, למה שינה הכתוב לומר "נקמת (עמא ד)ה'", ולכן מפרש רש"י שכוונת הכתוב להוסיף ש"נחשבו הם כאילו עמדו כנגד הקב"ה".

וכל זה — ע"פ פשוטו של מקרא; אבל ע"פ פנימיות התורה מבאר אאמו"ר ש"הקב"ה חפץ ומדקדק על כבודן של ישראל יותר מכבודו, ומשה בהיפך, מדקדק על כבודו של הקב"ה יותר מכבודן של ישראל".

והנה, בנוגע לזה ש"הקב"ה חפץ ומדקדק על כבודן של ישראל יותר מכבודו", מציין אאמו"ר: "ועייין . . לקמן באדר"ז דרפ"ח רע"א", ששם מדובר אודות ירבעם בן נבט, "דהוה מקטר ומפלח לע"ז, וקוב"ה אוריך לי', וכיון דאשיט ידי' לקבלי דעדו נביאה, אתייבש ידי', דכתיב⁷¹

ולכאורה: איך מתאימים ב' קצוות אלו?!

והביאור בזה — ע"פ ההוראה מפ' מטות, שאע"פ שענין ה"מטה" מורה על הניתוק ממקורו, מ"מ, דוקא ע"י נעשה בו חוזק ותוקף שאין ב"שבט" שמחובר לאילן; ועד"ז בנוגע לענין הגלות, שאע"פ שבנ"י נמצאים במעמד ומצב של ריחוק מאלקות, נותן להם הקב"ה תוקף מיוחד שיוכלו להתגבר על כל הקשיים כו'.

ותוקף המטה הוא — כפי שנאמר למשה "ואת המטה גו' תקח בידך אשר תעשה בו את האותות"⁴⁵, היינו, שזהו "מטה" שעל ידו מראה הקב"ה אותות ומופתים לעיני כל עמי הארץ, ועד לאות ומופת של יציאת בני"י מהגלות באופן ש"ביד חזקה יגרשם (פרעה) מארצו"⁴⁶.

ט. ובענין זה יש גם הוראה בעבודתו הפרטית של כל אחד מישראל: כאשר יהודי עוסק בעניני העולם, החל מאכילה ושתי, שבהם הוא דומה לבהמה⁴⁷, וכן בשעה שיוצא לעולם כדי לעסוק במשא ומתן כו', הנה בשעת מעשה הוא אמנם במעמד ומצב של "מטה", שלא נראית בו ענין של חיות, והוא מרוחק ומנותק מאלקות; אבל ביחד עם זה, יש לו תוקף של "מטה", כך, שביכלתו לפעול גם בעולם כו', ובאופן שלא זו בלבד שאינו מתפעל מהגוי, אלא אדרבה, הוא פועל על הגוי להיות במעמד ומצב ד"ויראו ממך", כפי שמצינו בנוגע לתפילין, שע"י נעשה הענין ד"ויראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך"⁴⁸.

ועוד ענין בזה — שתוקף המטה צריך להיות לא רק בנוגע לעצמו, אלא באופן ד"ואהבת לרעך כמוך"⁴⁹, היינו, לעזור גם לזולת שיוכל להשען עליו כו'.

י. ועפ"ז מובנת השייכות של שבת מברכים מנ"א לפ' מטות — שהענין ד"מטות" מורה על ב' הקצוות שבחודש זה, שגם בזמן הגלות נותן הקב"ה לבנ"י את התוקף הדרוש שיוכלו להתגבר על הגלות, ולפעול את ענין הגאולה.

והסדר בזה — שקריאת פ' מטות היא בשבת מברכים שלפני ר"ח מנ"א, להורות שבכח ענין המטות יכולים לברך את החודש באופן של "מנחם אב".

* * *

(48) תבוא כח, י"ד. וראה ברכות ו, א. וש"נ.
(49) קדושים יט, יח.

(45) שמות ד, יז.
(46) ס"פ שמות.
(47) חגיגה טז, א.

(67) לקוטי לוי"צ הערות לזח"ג ע' שעז.
(68) לא, ב.
(69) שם, ג.
(70) ראה שפ"ח כאן.

יא. מאמר (כעין שיחה) ד"ה וידבר משה אל ראשי המטות וגו'.

* * *

יב. כרגיל ללמוד פירוש רש"י בפרשת השבוע — לבאר אמיתית הכוונה בפירושו, או לבאר מדוע רש"י לא מפרש ענין מסויים, שבזה רואים הדיוק בפירוש רש"י באופן שלא חסר ולא יתיר.

ובנוגע לפרשתנו — יש להתעכב על מ"ש בסוף פרשת נדרים⁵⁰ "אלה החוקים אשר צוה ה' את משה וגו'", והיינו, שענין הנדרים נקרא בשם "חוקים".

וצריך להבין:

"חוקים" — הם המצוות שאינם מובנים בשכל, וכפי שפירש רש"י לפנ"ז (בפ' חוקת⁵¹) על הפסוק "זאת חוקת התורה", "לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחרי".

ואינו מובן: היכן מצינו בנדרים ענין שלמעלה מטעם ודעת?!

הציווי "לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה"⁵² — מובן ע"פ שכל, דכיון שישנו הציווי "מדבר שקר תרחק" (כמ"ש לפני פרשתנו)⁵³, הרי מובן בשכל הפשוט שצ"ל קיום הבטחה, ובפרט "נדר לה". לאסור אסר על נפשו⁵².

וכן בנוגע לנדר אשה, שבעלה יכול להפר אותם — הרי זה מובן ע"פ שכל, ע"פ מ"ש כבר לפנ"ז⁵⁴ "והוא ימשול בה". ועד"ז בנוגע לנדר בת, שאב"י יכול להפר אותם — כיון שהיא ברשות אב"י, עד כדי כך שיכול לשדכה ולהשיאה על כל משך ימי חי"י (כפי שמצינו בלבן שהיתה לו בעלות לשדך ולהשיא את בנותיו ליעקב⁵⁵), ועאכו"כ שיש לו בעלות עלי' להפר את נדרי⁵⁶.

לכאורה אפשר לומר — כפי שדובר פעם⁵⁷ — שאמנם כללות ענין הנדרים מובן ע"פ שכל, אבל פרטי הדינים שבזה — כמו ש"החכם בלשון התרה ובעל (ואב) בלשון הפרה .. ואם חלפו אין מותר ואין מופר"⁵⁸,

(50) פרשתנו (מטות) ל, יז.
 (51) יט, ב.
 (52) פרשתנו שם, ג.
 (53) משפטים כג, ז.
 (54) בראשית ג, טז.
 (55) יוצא כט, יט ואילך.
 (56) ראה גם כלי יקר כאן (ד"ה לא יחל).
 (57) שיחת ש"פ מט"מ, מבה"ח מנ"א תשכ"ו ס"י (תו"מ חמ"ז ע' 249) — נדפסה בלקו"ש השבועי בתחלתו (ולאח"ז בלקו"ש ח"י"ג ע' 105 ואילך).
 (58) פרש"י פרשתנו שם, ב.

וכן שההפרה צ"ל דוקא "ביום שמעו"⁵⁹, ועוד כמה פרטים — אינם ע"פ שכל, אלא הם בגדר חוק, ולכן נאמר "אלה החוקים גו'".

אבל באמת אי אפשר לומר כן (ולפלא, שלמרות שעברו שבע שנים מאז שנתבאר כן, הנה עד היום לא העירו על כך)⁶⁰, שהרי מצינו ריבוי מצוות שכללות הענין מובן בשכל, ופרטי הדברים אינם מובנים ע"פ שכל, ואעפ"כ אינם נקראים בשם "חוקים", אלא בשם "משפטים".

ולדוגמא: "אם עבד יגח השור או אמה כסף שלושים שקלים יתן לאדוניו"⁶¹ — שכללות חיוב תשלום עבור הנזק, מובן ע"פ שכל, אבל הפרט שהתשלום הוא "שלושים שקלים", "בין שהוא שוה אלף זוז בין שאינו שוה אלא דינר", "גזירת הכתוב הוא"⁶², ואעפ"כ, אין זה בכלל ה"חוקים", אלא בכלל ה"משפטים", כיון שכללות הדין מובן ע"פ שכל. ועד"ז בנוגע לענין הנדרים: אע"פ שיש פרטי דינים שאינם מובנים ע"פ שכל, מ"מ, כיון שכללות הענין מובן ע"פ שכל, אין זה בגדר חוק, כיון שהעיקר הוא כללות הענין. וא"כ, אינו מובן מ"ש בסיום פרשת נדרים "אלה החוקים וגו'".

ומ"ש בילקוט⁶³ בשם ספרי זוטא "מה הן החקים .. שעשה נדרים קלים כחמורים וכו'" — אין זה שייך לבן חמש למקרא, שאינו אוהז עדיין בלימוד הספרי עד שיהי' בן חמש עשרה שנה, כך, שרש"י לא יכול לסמוך על זה בפירושו לבן חמש למקרא.

יג. לכאורה אפשר לתרץ (ע"פ מ"ש הרא"ם בר"פ חוקת), שהכלל ש"חוקים" קאי על סוג מצוות שאינן ע"פ שכל הוא רק כאשר תיבת "חוקים" נאמרה ביחד עם סוגים נוספים במצוות,

— כמו מ"ש באברהם "וישמור משמרת מצוותי חוקותי ותורת"⁶⁴, דכיון שנאמרו כמה לשונות, עכצ"ל ש"חוקותי" הם חוקים דוקא ולא משפטים, ועד"ז בפסוק "זאת חוקת התורה" בר"פ חוקת, וכן בפסוק "זאת חוקת התורה" שנאמר בפרשת גיעולי עכו"ם⁶⁵, שכיון שנאמרו ב' לשונות: "תורה" ו"חוקת", עכצ"ל ש"חוקת" הו"ע של חוק שאינו ע"פ שכל — אבל כשנאמרה תיבת "חוקים" בפני עצמה, כמו "ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה"⁶⁶, הרי זה שם כללי על כל המצוות (גם אלו שהם בסוג דמשפטים). וכמו בפסוק "אלה המצוות אשר צוה ה' את משה גו'".

(59) שם, ו.
 (60) ראה לקו"ש שם הערה 9 בסופה.
 (61) משפטים כא, לב.
 (62) פרש"י עה"פ.
 (63) יל"ש פרשתנו עה"פ (רמז תשפה).
 (64) תולדות כו, ה.
 (65) פרשתנו (מטות) לא, כא.
 (66) ואתחנן ו, כד.